

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૧) અશ્વગંધા

- વાવેતર : બિયારણથી સીધું અથવા ધરૂ બનાવીને.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : કોઇપણ સારા નિતારવાળી જમીન, આબોહવા સૂકી.
- વાવણી નો સમય : ઓગસ્ટના છેલ્લા અઠવાડિયાથી નવેમ્બરના પ્રથમ અઠવાડિયા સુધી.
- વાવણીનું અંતર : ૬૦×૪૫ સે.મી. અથવા ૪૫×૩૦ સે.મી. સીધા બીજ અથવા ટ્રાન્સપ્લાન્ટીંગ કરીને.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૬ થી ૮ કિલો પ્રતિ હેક્ટર. બીજને પાણીમાં પલાળીને વાવવા.
- પિયત : વાવણી બાદ તુરત અને પછી જરૂરીયાત મુજબ.
- અન્ય માવજત : મૂળના કોરવારામાં મેકોન્ઝેબ ૩ ગ્રામ/લિટર, બે થી ત્રણ વખત જમીનમાં આપવું.
- કાપણી : ૭ થી ૮ મહિના બાદ બીજ પાકી જાય પછી છોડને મૂળ સહિત ઉખાડી લેવો.
- અગત્યનું ઘટક : આલ્કેલોઇડ મૂળમાં.
- ઉપયોગ : શરીર ને બળ આપનાર, વાત, કંપ અને ચર્મરોગ તથા કોઠ ઉપર કૃમિનાશક, માતાઓ માટે દૂધવર્ધક, કમરના દુઃખાવામાં ઉપયોગી.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૨) સર્પગંધા

- વાવેતર : બિયારણ થી સીધું અથવા ધરૂ બનાવીને.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : કોઇપણ સારા નિતારવાળી જમીન,આબોહવા ગરમ,ભેજવાળી, વધુ વરસાદવાળી
- વાવણી નો સમય : મધ્ય જૂનમાં,પ્રથમ વરસાદ પછી તરત જ.
- વાવણીનું અંતર : ૬૦×૪૫ સે.મી.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૬ થી ૮ કિલો પ્રતિ હેક્ટર.બીજને મેકોન્ઝેબ ફૂગનાશકની માવજત
- પિયત : વાવણી બાદ તુરત અને પછી જરૂરીયાત મુજબ.
- કાપણી : ૧૪ થી ૧૫ મહિના બાદ બીજ પાકી જાય ત્યારે કાપણી કરવી.
- અગત્યનું ઘટક : મૂળમાં મુખ્યત્વે રેસરપીન,સર્પેન્ટીન જેવા આલ્કેલોઇડ જોવા મળે છે.
- ઉપયોગ : ચીત્તભ્રમ,વાઇ,પેટ,પ્રસુતિ રોગોમાં,મુખ્યત્વે અનિદ્રામાં.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૩) મીંઢી આવળ

- વાવેતર : બીજથી.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : રેતાળ,ગોરાળુ,સૂકી જમીન. થોડી ખારાશવાળી જમીન પણ ચાલે.આબોહવા સૂકી.
- વાવણી નો સમય : પ્રથમ,વરસાદે
- વાવણીનું અંતર : ૪૫×૩૦ સે.મી.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૪૦ થી ૫૦ બીજ કિલો પ્રતિ હેકટરને એક દિવસ પલાળી ને મેકોન્ઝેબની માવજત આપવી.
- પિયત : જરૂરત નથી.
- અન્ય માવજત : ઉગાવા સમયે ખપેડીના ઉપદ્રવ માટે મિથાઇલ પેરેથિયોન છાંટવું.
- કાપણી : દર ચાર માસે પાન ચૂંટી લેવા જોઇએ.
- અગત્યનું ઘટક : સેનોસાઇટ
- ઉપયોગ : કૃમિ, કરોળિયા, પેટના રોગોમાં, ખાંસીમાં અને રેચક તરીકે.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૪) કુંવારપાક

- વાવેતર : પીલા અથવા ગાંઠથી.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : નદી, દરિયાકાંઠાનો સૂકો વિસ્તાર, ઢોળાવવાળી જમીન, ભેજવાળી આબોહવા.
- વાવણીનો સમય : જૂન-જુલાઈમાં
- વાવણીનું અંતર : ૬૦×૬૦ સે.મી.
- બીજની જરૂરીયાત : ૧૨૦૦૦ પીલાં પ્રતિ હેક્ટર.
તથા માવજત
- પિયત : જરૂરત નથી.
- કાપણી : એક વર્ષ પછી પાન ઉતારવા. ત્રીજા વર્ષથી પીલાં ઉતારવા.
- અગત્યનું ઘટક : એલોઇન, બારબાલીન.
- ઉપયોગ : રેચક તરીકે, સૌંદર્ય પ્રસાધનોમાં, ચામડી માટે, દાઝ્યા ઉપર, લીવર ટોનિક તરીકે.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(પ) ગુગળ

- વાવેતર : બીજ,કટકા અથવા ગુટી કલમ.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : સારા નિતારવાળી,વગડાઉ,રેતાળ કે ખરાબાની જમીન,સૂકી ગરમ આબોહવા
- વાવણી નો સમય : ચોમાસાની શરૂઆતમાં
- વાવણીનું અંતર : ૨×૨ મીટર અથવા ૩×૩ મીટર.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૨૫૦૦ થી ૩૦૦૦ કલમો પ્રતિ હેક્ટર.ગુટી કલમ કરવાની કુશળતા આવશ્યક છે.
- પિયત : જરૂરિયાત મુજબ વરસાદ ખેંચાય તો.
- અન્ય માવજત : ઉંઘથી રક્ષણ માટે ક્લોરપાઇરીફોસનો છંટકાવ કરવો.
- કાપણી : પાંચ વર્ષ પછી ગુંદર કાઢવા માટે છોડ તૈયાર થાય છે.
- અગત્યનું ઘટક : ગુગલેસ્ટીરોન.
- ઉપયોગ : કોઇપણ પ્રકારના દુઃખાવામાં,મેદ ઘટાડવામાં.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૬) લીંડી પીપર

- વાવેતર : કટકાથી કે રાઇઝોમ(ગંઢોળા)થી
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : કાળી અને ગોરાડુ જમીન,બગીચામાં પાકની નીચે.આબોહવા સમશીતોષ્ણ,અર્ધ છાંયાવાળી
- વાવણી નો સમય : રાઇઝોમ એપ્રિલ-મે માસમાં,કટકાનેજૂન-જુલાઇમાં.
- વાવણીનું અંતર : ૬૦×૬૦ સે.મી.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૧૫ સે.મી.લંબાઇના ૨૭૦૦૦ કટકા પ્રતિ હેક્ટર.કટકાને આઇ.બી.એ.માં બોળીને વાવવાથી ઉગાવો વધુ મળે છે.
- પિયત : મુખ્યપાક સાથે પિયત મળે છે.
- અન્ય માવજત : મીલીબગ માટે મોનોક્રોટોફોસનો છંટકાવ કરવો.
- કાપણી : ૮ થી ૯ મહિને ફળ કાળા રંગનું થાય ત્યારે ઉતારવું.
- અગત્યનું ઘટક : -
- ઉપયોગ : ભૂખ લાગાડવામાં,શરદીમાં,મરી મસાલામાં,વાયુ દૂરકરવામાં,અનિદ્રામાં.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૭) ડોડી(જીવંતી)

- વાવેતર : બીજ અથવા કટકાથી.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : રેતાળ તેમજ સારા નિતારવાળી જમીન,કોઇપણ આબોહવા.
- વાવણી નો સમય : જુન માસમાં.
- વાવણીનું અંતર : ૨×૨ મીટર.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૨૦૦૦ થી ૨૫૦૦ રોપાઓ પ્રતિ હેક્ટર. કટકાને તરત જ પોલીથીલીન બેગમાં નાખવા હિતાવહ છે.
- પિયત : જરૂરિયાત મુજબ.
- અન્ય માવજત : વર્ષમાં બે વખત દોઢ ફૂટ છોડ રાખી છટણી કરવી.ગળો માટે શોષકપ્રકારની કિટકનાશક દવા છાંટવી.
- કાપણી : વર્ષમાં બે વખત.
- અગત્યનું ધટક : લેપ્ટાડિન, ગ્લુકોસાઇટ, ડ્રેઝીન, આલ્કેલોઇડ, ગ્લાઇકોસાઇડ,
- ઉપયોગ : આંખની માવજતમાં,ઝામરના રોગમાં,પશુઓમાં દૂધ ઉત્પાદન વધારવા.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૮) અરડુસી

- વાવેતર : કટકાથી.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : કોઇપણ પ્રકાર ની જમીન,કોઇપણ આબોહવા.
- વાવણી નો સમય : જૂન-જુલાઇ.
- વાવણીનું અંતર : ૯૦ થી ૬૦ સે.મી.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૧૮૫૦૦ કટકા પ્રતિ હેક્ટર.માવજતની જરૂર નથી છતાં આઇ.બી.એ.માં પલાળીને વાવવાથી ઉગાવો વધુ મળે છે.
- પિયત : જરૂર નથી પરંતુ વૃદ્ધિ મેળવવા બે-ત્રણ પિયત આપવા.
- અન્ય માવજત : જરૂર નથી.
- કાપણી : સમયાંતરે પાન ચૂંટી અને સૂકવવા.
- અગત્યનું ધટક : -
- ઉપયોગ : શ્વસનને લગતા રોગો,ઉધરસ,કફ,શ્વાસનળીનો સોજો તેમજ ક્ષયના રોગમાં

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૯) તુલસી

- વાવેતર : બીજથી ધરૂ બનાવવા.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : ફળદ્રુપ તેમજ ગોરાડુ, આબોહવા કોઇપણ. આબોહવા
- વાવણી નો સમય : જુન-જુલાઇ
- વાવણીનું અંતર : ૬૦ થી ૪૫ સે.મી.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૧૫૦ ગ્રામ બીજ પ્રતિ હેક્ટર. બીજ ખુબજ બારેક હોઇ ઝીણી રેતી કે રાખ સાથે ભેળવીને ધરૂ બનાવવા.
- પિયત : વરસાદ ખેંચાઇ તો પિયત આપવી.
- અન્ય માવજત : જરૂર નથી.
- કાપણી : ફૂલ આવવાની શરૂઆત થાય ત્યારે અડધો ફૂટ છોડ રાખી કાપણી કરવી.
- અગત્યનું ધટક : -
- ઉપયોગ : તાવ, શરદી, ઉધરસ, ઉલ્ટી, આધાશીશી.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૧૦) બારમાસી

- વાવેતર : બીજથી.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : કોઇપણ પ્રકારની જમીન, કોઇપણ આબોહવા.
- વાવણી નો સમય : જુન-જુલાઇ
- વાવણીનું અંતર : ૩૦×૩૦ સે.મી. અથવા ૪૫×૩૦ સે.મી.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૫ કિલો સૂકી ખેતીમાં, દોઢ કિલો પિયતમાં પ્રતિ હેક્ટર. ૨૪ કલાક બીજને પાણીમાં પલાળવા. પછી છાંયામાં સૂકવી, ઝીણી રેતી ભેળવી વાવેતર કરવું.
- પિયત : જરૂર કરતાં વધારે પાણી નુકશાનકારક છે.
- અન્ય માવજત : જરૂર નથી.
- કાપણી : પ્રથમ છ મહિને તથા ત્યારબાદ દર ત્રણ મહિને પાનની વીણી કરવી. વીણેલાં પાનને છાંયામાં સૂકવવા.
- અગત્યનું ઘટક : વીન્કીરીઝીમ, વીનગ્લાસટીન
- ઉપયોગ : કેન્સરનાં રોગોમાં, રક્તસ્રાવ ઘટાડવા.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૧૧) ચણોઠી

- વાવેતર : બીજથી
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : મધ્યમ-સારા નિતારવાળી, ગરમ આબોહવા
- વાવણી નો સમય : જુન
- વાવણીનું અંતર : ૧×૧ મી.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૧૨ કિલો પ્રતિ હેક્ટર. બીજ ને બે દિવસ પાણીમાં પલાળી રાખી હોર્મોનની માવજત આપવી.
- પિયત : જરૂર મુજબ.
- અન્ય માવજત : જરૂર નથી.
- કાપણી : પાનને ચુંટીને છાંયામાં સૂકવવા જોઈએ.
- અગત્યનું ઘટક : એબ્રીન.
- ઉપયોગ : કફ નાશક, મોઢામાં ચાંદા દૂર કરવા.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૧૨) શંખાવલી

- વાવેતર : બીજથી ધરૂ બનાવી.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : રેતાળ,ગોરાડુ,મધ્યમકાળી,આબોહવા-ઓછા વરસાદવાળી,સૂકા વિસ્તારમાં
- વાવણી નો સમય : જુલાઈના અંતમાં
- વાવણીનું અંતર : ૪૫ થી ૪૫ સે.મી.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : બારીક બીજ હોઈ રેતી સાથે ભેળવીને વાવવું.
- પિયત : જરૂર મુજબ ૨૦ થી ૨૫ દિવસે.
- અન્ય માવજત : જરૂર નથી.
- કાપણી : ઓકટોબરમાં પ્રથમ કાપણી ૨ થી ત્રણ સે.મી.ઉંચેથી કાપીને.
- ઉપયોગ : યાદશક્તિ વધારવા,બળવર્ધક,ઉન્માદ દૂર કરવા.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૧૩) બ્રાહ્મી

- વાવેતર : ગાંઠ કટીંગ અથવા રોપા ઉછેરીને.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : કોઇપણ સારા નિતારવાળી,બહુ ગરમ નહીં તેવી આબોહવા.
- વાવણી નો સમય : ચોમાસામાં તથા પિયતથી ગમે ત્યારે.
- વાવણીનું અંતર : ૧૫૦ સે.મી.ના અંતરે એક રોપો.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૪૩૦૦ થી ૪૫૦૦ રોપા પ્રતિ હેક્ટર કટીંગથી.વાવેતર કર્યા બાદ તુરત જ પાણી આપવું.
- પિયત : જરૂર મુજબ.
- અન્ય માવજત : જરૂર નથી.
- કાપણી : ચાર થી પાંચ મહિનામાં આખી જગ્યામાં ફેલાઇ જાય છે. ત્યારે જમીનમાંથી ઉખેડી, સાફ કરી છાંયામાં સૂકવવી.
- અગત્યનું ઘટક : -
- ઉપયોગ : વાઇ અને ગાંડપણમાં ઉપયોગમાં,અનિદ્રાનારોગોમાં. હાઇ બી.પી.માં,વાળનારોગમાં,માનસિક વિકાસ માટે.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૧૪) કૌચા

- વાવેતર : બીજથી.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : તમામ પ્રકારની જમીન, શરૂઆતમાં ગરમ ભેજવાળી, પાકે ત્યારે સૂકી અને ઠંડી.
- વાવણી નો સમય : જુન-જુલાઈ
- વાવણીનું અંતર : ૧૫૦×૯૦ સે.મી.
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૧૨ થી ૧૫ કિલોગ્રામ બીજ પ્રતિ હેક્ટર. બીજને ૪૮ કલાક પાણીમાં પલાળવાથી ઉગાવો વધુ મળે છે.
- પિયત : જરૂર નથી પરંતુ વરસાદ ખેંચાય તો આપવું.
- અન્ય માવજત : મોલોમશી માટે શોષક પ્રકારની કોઇપણ દવાનો છંટકાવ કરવો.
- કાપણી : નવેમ્બર-ડીસેમ્બરમાં સૂકી શીંગો એકત્ર કરી તડકે સૂકવવી.
- અગત્યનું ધટક : મ્યુકેન, મુકનાડીન, રેઝીન
- ઉપયોગ : વીર્યવર્ધક, બળઆપનાર, કફ, પિત્ત, લોહીનો બગાડ અટકાવનાર ચેતાતંત્રને લગતા રોગોમાં.

“સૌરાષ્ટ્ર માટે અનુકૂળ ઔષધિય પાકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી”

(૧૫) ભાંગરો

- વાવેતર : બીજથી,કટીંગ,રોપા તૈયાર કરીને.
- જમીનનો પ્રકાર અને આબોહવા : પાણીના સ્રોતવાળી ચીકણી જમીન,આબોહવા ભેજવાળી.
- વાવણી નો સમય : મે-જુન
- વાવણીનું અંતર : ૨x૨ મીટર
- બીજની જરૂરીયાત તથા માવજત : ૨૫૦૦ રોપા પ્રતિ હેક્ટર.
- પિયત : શિયાળા-ઉનાળામાં જરૂર મુજબ.
- અન્ય માવજત : જરૂર નથી.
- કાપણી : વર્ષમાં બે વખત કાપણી કરી છાંયામાં સૂકવવા જોઈએ.
- ઉપયોગ : વાળ,ચામડી,લીવર તેમજ દાંતના રોગોમાં.